УДК 632.4 : 633.11

Шевчук О. В., Базикін О. В.*
Інститут захисту рослин НААН, вул. Васильківська, 33, м. Київ, 03022, Україна
**e-mail: phytoppi@ukr.net*

МІКОФЛОРА ЗЕРНА ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ В ПОЛІССІ УКРАЇНИ

Пшениця є однією з найдавніших і розповсюджених культур на земній культур – вона була відома вже приблизно 6,5 тис. років до н.е. Загальна посівна площа пшениці озимої в світі становить близько 240 млн га.

Пшениця є основною хлібною культурою, що вирощується в Україні, якими б не були погодні та економічні умови. Вона займає в Україні перше місце за посівними площами і є головною продовольчою культурою.

Зерно пшениці широко використовується в тваринництві, в харчовій промисловості, проте основне його призначення - забезпечення людей хлібом і хлібобулочними виробами. Тому особливу увагу потрібно приділяти його якості, в тому числі наявності прихованої інфекції, яка не тільки може призводити до погіршення посівних якостей насіння, але й накопиченню токсинів. Загалом нараховують 11 мікотоксинів, небезпечних для здоров'я людей і тварин, які продукуються збудниками хвороб пшениці. До них, зокрема відносяться збудники фузаріозу та альтернаріозу. Особливої уваги потребують партії зерна, які використовуються для виготовлення дитячого харчування та продуктів швидкого приготування, що не потребують варіння. В зв'язку з цим важливим є встановлення зараженості зерна грибними патогенами.

З цією метою нами проведено фітопатологічний аналіз зразків зерна пшениці озимої врожаю 2015 та 2016 років, відібраних у господарствах Полісся України (Чернігівська обл.). Визначення видів грибів, що колонізували зерно, здійснювали згідно з ДСТУ 4138-2002.

Фітоекспертиза зразків зерна виявила високий рівень його інфікованості грибними патогенами – в середньому 82 %. При цьому в 2015 році він був значно вищим (93,8 %) порівняно з 2016 роком (70,1 %).

В усіх зразках було виділено гриби родів *Alternaria* Nees, *Fusarium* Link, *Epicoccum* Link. Чітко простежується домінування в патогенному комплексі грибів роду *Alternaria* – ними було уражено від 25 до 81 % зерен. Нижчою була частота виявлення збудників фузаріозу – від 1 до 11 %.

Так, у 2015 році в середньому 60,2 % зерен мали внутрішню інфекцію альтернаріозу, 3,2 % – фузаріозу й у 13,8 % було виявлено *Epicoccum* sp.

Наступного року види грибів, що належать до роду *Alternaria* було виділено в середньому з 46,1 % проаналізованих насінин, роду *Epicoccum* – 12,1 %. До 5,4 % зросла частка грибів роду *Fusarium*.

Крім перелічених вище, було також ізольовано гриби родів *Cladosporium, Nigrospora* та *Aspergillus,* проте їх частка була незначною.

Окремо слід відзначити групу грибів з досить високою частотою ізоляції (13,9 %). При пересіві ізолятів у пробірки з косим агаром Чапека спостерігався інтенсивний ріст міцелію білого, іноді сіруватого кольору, проте спороношення не формувалось. У зв'язку з цим їх родова належність на цей час залишилась невизначеною. Визначення цих грибів буде предметом подальших досліджень.

Таким чином, результати наших досліджень свідчать про високий рівень інфікованості зерна пшениці озимої патогенними грибами, зокрема такими, що продукують мікотоксини. Відповідно виникає необхідність посилення контролю за розвитком хвороб в її посівах та якістю зерна.